

## Longform text ako nový žurnalistický žáner

### // Longform Text as a New Journalistic Genre

Terézia Rončáková

Katolícka univerzita v Ružomberku

#### ABSTRACT:

*The paper is grounded in a wide research of new journalistic genres in current weeklies. Examining a sample of 102 copies of four Slovak weeklies (Týždeň, Plus 7 dní, Život, Slovenka) the author defined new genres in three groups: longform texts, shortform texts, and lifestyle. The first one includes seven genres: hard longform text, soft longform text, analysis, investigative text, popular-scientific text, story and profile. The longform texts (hard and soft) are then discussed in detail: working with five genre criteria (topic, function, form, composition, language) and presenting its characteristics (in hard longform text: confident analysis and courageous conclusions, respectability, competency, expertness, use of example, story, experience, tools of a report; in soft longform text: editorial own investigation, presence of author's opinion, emotiveness, expressivity, use of joke, story, example, narration). Both the genres exist also in a reduced form of some "magazine article" with less journalistic mastership. Examining these genres the author comes to conclusions about the conjunctive trends in journalistic genres (and their hybridization), "the continuum of seriousness and tabloidness" and the tendencies to subjectivity in journalistic texts.*

#### KEYWORDS:

*Journalism – genres – longform texts – hard longform text – soft longform text*

Keď dnes sledujeme názorové a beletrizované (teda ne-spravodajské) novinárske texty väčších rozsahov, stretávame sa s pomerne pestrú paletou žánrových modelov. A zároveň narážame na ich teoretickú neuchopenosť, ktorú si redakcie kompenzujú rôznymi vlastnými žargónovými pomenovaniami pre jednotlivé typy textov. Ukazuje sa teda ako plodné vedecky preskúmať toto biele miesto na mape novinárskej žánrológie a pokúsiť sa o definície a charakteristiky súčasných živých žánrových foriem.

Táto úloha si vyžaduje postupné skúmanie rôznych typov mediálnych textov. V predloženej štúdiu predstavíme čiastkové výsledky rozsiahleho výskumu žánrov vo všeobecných (ne-špecializovaných) týždenníkoch<sup>1</sup>. Zameriame sa na veľkoformátové materiály<sup>2</sup>, a spomedzi nich na dva najproduktívnejšie modely – hard longform text a soft longform text.

<sup>1</sup> Na základe priebežných výstupov z výskumu sme doteraz publikovali štúdie o všeobecnom náčrte veľkoformátových a lifestyleových žánrov (Rončáková, 2015, 2016).

<sup>2</sup> Okrem veľkoformátových žánrov sme ako funkčné žánrové skupiny vymedzili maloformátové a lifestyleové žánre. Funkcia tohto členenia je však predovšetkým sprehľadňujúca, nie podstatová (z

## 1. Stav problematiky

Pre veľkoformátové týždenníkové materiály nájdeme v tradičnej slovenskej žurnalisticko-žánrológii (Tušer, 1999; Veľas, 2000) dve formy: rozbor a komplexný žurnalistický rozbor (nazývaný aj tematická dvojstrana). Chápe sa pod tým názorová publicistika spracovaná buď formou uceleného textu, alebo formou skladačky, keď sa na výsledku podieľa viacero žánrov. Spolu s rozhovorom sú to jediné žánre väčšieho rozsahu v oblasti tzv. publicistiky racionálneho typu. V publicistike emocionálneho typu (Tušer & Follrichová, 2001) majú väčší rozsah ešte reportáže, ich poviedkové pendanty črty a eseje.

V anglo-amerikej žánrovej tradícii sa veľkoformátové žánre označujú výrazom long-form, pričom toto pomenovanie do značnej miery funguje ako synonymum tzv. rozprávačskej žurnalistiky (narrative journalism). Tento výraz sa používa najčastejšie, ale s rôznymi významovými odtienkami sa do synonymického radu zaraďujú aj termíny literárna žurnalistika (literary journalism), prozaická žurnalistika (prose journalism), dokumentárna žurnalistika (non-fiction journalism), pomalá žurnalistika (slow journalism). Tieto formy prejavu sú typické pre tzv. novú žurnalistiku (new journalism), ktorá v 60. rokoch 20. stor. priniesla revolučný odklon od posvätného novinárskeho zákona prísnej objektivity a faktografickej čistoty k vlastnej skúsenosti a subjektívnemu pohľadu autora. Rozprávanie príbehov sa stalo najlepším spôsobom spoznávania reality, zvlášť tej búrlivej (porov. Rocha, 2013). Nový rozmach zažívajú long-form texty v súčasnosti, keď v nich viacerí autori vidia východisko z mediálnej krízy (porov. Rodríguez & Aiguabella, 2012; Lasilla-Merisalo, 2014). V dobe presýtenej ľahko dostupnými informáciami totiž narastá dopyt istej časti príjemcov po hĺbkovom spracovaní spoločenského diania a literárnej kvalite (Baynton, 2005). Zároveň sa masovo rozširujú nové digitálne technológie, takže vzniká špecifická odnož multimediálnych long-formov, obohacovaných o obrazy, videá, mapy a iné grafické prvky, ako aj o možnosť hypertextových prepojení a diskusie (špecifiká tohto nového žánru podrobne skúmajú napr. Wolf & Godula, 2016; Hiippala, 2016; Ramon-Vegas & Tulloch, 2016; Dowling & Vogan, 2015; Ball, 2016; Jacobson, Marino, & Gutsche, 2014). Po r. 2000 hovoríme o druhej generácii novej žurnalistiky, pre ktorú sa už ujal výraz new new journalism. Za jej ikonického reprezentanta sa zvykne označovať príbeh *Snow Fall*<sup>3</sup> o skupine lyžiarov zapadnutých v lavíne publikovaný v r. 2012 v *The New York Times*. Na zvýšenom záujme o long-form texty vyrástli podnikateľské projekty viacerých periodík (napr. *The Atavist*, *Byliner*, *Narratively*).

Tento zvýšený záujem o novinárske texty založené na podrobnom rozprávaní

podstaty žánru vychádzajúca), aj preto sa vedľa seba ocitajú kategórie vychádzajúce z formálnych znakov a kategórie vychádzajúce z obsahových znakov. Zároveň toto členenie nemá ambíciu protirečiť základnému žurnalistickému rozlíšeniu spravodajských a publicistických, a v ich rámci racionálnych a emocionálnych, foriem. V tomto smere nepovažujeme za potrebné nič meniť na princípoch výstižne sformulovaných v zásadných prácach A. Tušera (1999), Š. Veľasa (2000), M. Follrichovej (Tušer & Follrichová, 2001; Follrichová, 2012) či z novších I. Jenču (2014). Základné akceptačno-racionálno-emocionálne prístupy sú však v súčasných týždenníkoch natoľko premiešané, že funkčnejšie a zrozumiteľnejšie sa nám javilo použiť iné členenie.

<sup>3</sup> Multimediálny projekt s celým názvom *Snow Fall: The Avalanche at Tunnel Creek* získal medzinárodný ohlas a v r. 2013 mu bola udelená Pulitzerova cena.

zaznamenali aj teoretici zo španielskeho jazykového prostredia, osobitne z Latinskej Ameriky (Rodríguez & Aiguabella, 2012), ktorí hovoria o oživení, až „boome“ tradičného španielskeho žánru nazývaného kronika (crónica). Ten niektorí teoretici opisujú ako detailnú chronologickú správu, vyhovujúcu južanskému naturelu a pre odchovancov anglo-saskej žurnalistiky až rozvláču, ale v španielskom prostredí veľmi obľúbenú (Rončáková, 2011, p. 13-14). Ako však konštatujú Rodríguez a Aiguabella, pojem kronika zahŕňa viacero žánrov, ktorých spoločnou črtou je rozprávačský talent a literárna kvalita (Rodríguez & Aiguabella, 2012, p. 116).

Kroniku ako novinársky žáner poznajú aj vo Francúzsku, tam však kladú dôraz skôr na analytické zručnosti autora a expresívny jazyk (Serafinová, 1997). V iných žánrových systémoch (napr. v nemeckom, talianskom, poľskom<sup>4</sup>) sa so špecifickými (rozprávačskými) longformovými modelmi nestretávame; tento typ textov by sme azda mohli stotožniť s tradičným žánrom reportáže, prítomným naprieč svetovými žánrológiami a chápaným pomerne široko i rôznorodo. Prípadne časť jeho znakov nesú aj analytické a investigatívne texty, nazývané rozličnými menami. To len potvrdzuje potrebu nanovo vyhodnotiť, charakterizovať a pomenovať žánrové modely, živé a obľúbené v súčasnosti.

## 2. Metóda

Ak chceme skúmať (nové) žánrové formy, musíme vychádzať zo žánrotvorných činiteľov a v ich rámci vyhodnocovať autonómiu nádejných vzorcov. Na účely tohto výskumu sme si osvojili päťicu žánrotvorných kritérií, ktoré sa s určitými terminologickými odtienkami opakujú u mnohých teoretikov. D. Slančová ich pomenúva výrazmi funkcia, téma, forma, kompozícia, jazyk (1996, p. 116-117). S. Skwarczyńska používa v tomto kontexte termín „štrukturálne polia“ (1965, p. 135-149), ktoré rozlišuje v troch základných konfiguráciách: sémantickej, pragmatickej a štylistickej. Toto rozdelenie prakticky kopíruje Slančovej kritériá, pričom pod štylistiku možno zaradiť posledné tri (formu, jazyk a kompozíciu). M. Wojtaková zasa hovorí o „komponentoch žánrového vzorca“ (2004, p. 17), ktoré určuje zo štyroch aspektov: štrukturálneho, pragmatického, poznávacieho a štylistického. I tu nachádzame súzvuk s vyššie prezentovanými piatimi kritériami, pričom poznávací aspekt možno stotožniť s témou, pragmatický s funkciou, štrukturálny s kompozíciou a štylistický s formou a jazykom. Napokon ešte hodno spomenúť jazykovedné školy orientované predovšetkým na formálne aspekty textu, ktoré ponímajú funkciu a tému v súvislosti s definovaním žánrových foriem veľmi okrajovo. Výrazným predstaviteľom tejto školy je J. Mistrík, od ktorého pochádza teória „žánrovej morfológie“ (1975, p. 24-44) zahŕňajúca trojaké morfológické prvky žánru: fyzické, jazykové a komplementárne. Všetky sa podrobnejšie členia, ale jednotlivé podkategórie by sme mohli napospol zahrnúť pod formálne, kompozičné alebo jazykové kritériá. Tento prístup k žánrotvorbe však považujeme za oklieštený a v našej analýze sme venovali pozornosť aj téme a funkcii textu. Za oporu takéhoto prístupu (s dôrazom na funkciu a tému) mô-

<sup>4</sup> Viac o cudzojazyčných žánrových systémoch napr. Rončáková, 2011, p. 106-125.

žeme v slovenskom lingvistickom prostredí považovať F. Mika a jeho výrazové kategórie (Miko, 1969, p. 223; Rončáková, 2011, p. 24).<sup>5</sup>

Svoj výskum sme postavili na obsahovej analýze všetkých slovenských spoločensko-politických týždenníkov. Skúmali sme teda štyri tituly (*Týždeň*, *Plus 7 dní*, *Slovenka*, *Život*) v časovom rozmedzí marec – august 2014, čo znamená vzorku 104 výťažkov (4 × 26).

Jednotlivé novinárske materiály sme vyhodnocovali a kategorizovali metódou kvalitatívnej obsahovej analýzy, ktorá nám umožnila preniknúť do hĺbky jednotlivých textov a hľadať ich podstatné znaky, aby sme následne mohli medzi nimi vybadať skupiny textov, ktoré mali tieto podstatné znaky totožné. Tento druh „čítania“ (mediálnych) textov nazýva S. Hornig Priestová „blízkym“ alebo etnografickým čítaním, pričom za jeho nevyhnutný – a pozitívny – nástroj označuje prítomnosť subjektívnych pocitov a reakcií výskumníka, ktoré odrážajú, ako na text reagujú určité kultúrne vzorce. Vedeckosť takejto obsahovej analýzy zabezpečuje podľa S. Hornig Priestovej okrem presne sformulovanej výskumnej otázky dômyselný systém na sledovanie zvoleného obsahu, ktorý v našom prípade predstavovali vyššie spomenuté žánrotvorné kritériá (Hornig Priest, 2010, p. 83-94; p. 108-112).

V rámci kvalitatívnej obsahovej analýzy rozlišujeme viacero kategórií; E. Hijmans uvádza päť typov: 1. štrukturalisticko-semiotická analýza; 2. analýza diskurzu; 3. rečnícka analýza; 4. naratívna analýza; 5. interpretačná analýza (Barrie, 2000, p. 83). My sme zvolili rečnícku analýzu, ktorú možno označiť aj za druh štylistickej analýzy, keď sa výskumník sústreďí na organizáciu a prezentáciu posolstva a podľa G. Barrieho skúma konkrétne napr. formu, kompozíciu, využitie metafor, spôsob uvažovania a argumentácie (tamtiež, p. 89).

Týmto spôsobom sme vymedzili sedem svojbytných veľkoformátových týždenníkových žánrov:

- hard longform text,
- soft longform text,
- analýza,
- investigatíva,
- populárno-náučný text,
- príbeh,
- portrét.

Na tomto mieste sa budeme podrobne venovať prvým dvom.

<sup>5</sup> Žánrotvorný význam funkcie textu zdôrazňuje aj Fernando López Pan vo svojej „novej paradigme žánrovej typológie“ (López Pan & Sánchez, 1998). Navrhuje nerozlišovať základné žánrové kategórie cez prítomnosť alebo neprítomnosť názoru, ako je zvykom, ale cez 1. funkciu a 2. zodpovednosť. Na základe týchto kritérií dospieva k identifikácii dvoch „makrožánrov“: aktuality (informačná funkcia, korporátna zodpovednosť) a názory (orientačná funkcia, individuálna alebo kolektívna zodpovednosť). K tomu pridružuje pomocné žánre (slúžia jedným alebo druhým, nie sú samostatné) a špecializované žánre (odborné analýzy, hodnotenia, úsudky z oblasti umenia, histórie, techniky...).

### 3. Zistenia

Vzhľadom na jednotlivé žánrotvorné činitele môžeme konštatovať, že rozhodujúcu úlohu zohrávajú pri rozlíšení jednotlivých foriem funkcia a téma. Tendenciu k stieraniu rozdielov možno sledovať v oblasti kompozície a jazyka; forma je pri všetkých typoch skúmaných textov veľmi podobná, odlišnosti závisia najmä od miery využitia obrazového materiálu.

Tematické vymedzenie nezohráva pri rozlišovaní týchto žánrov až takú rozhodujúcu úlohu ako funkcia, stále je však pri jednotlivých typoch textov pomerne jednoznačné: hoci takmer všetky sa venujú spoločensko-politickým problémom (napokon, sme na pôde žurnalistiky, kde je toto tematické zameranie nevyhnutným predpokladom žurnalistickosti textu), hard longform text je vhodný na spracovanie tém menej náročných na odborný prístup ako analýza, ktorá je šitá na mieru ekonomickým či geopolitickým témam. Investigatíva sa sústreďí na dohľad nad využívaním verejných zdrojov a dodržiavaním spravodlivosti. Soft longform texty spracúvajú menej závažné témy, často až na hranici s bulvárnymi klebetami.

Ako jeden z kľúčových rozlišujúcich znakov sa ukazuje miera nestrannosti autora. Texty sa pohybujú na škále medzi pólmi subjektívneho komentára a objektivizovaného úsilia nechať prehovoriť odborníkov, príklady, príbehy.

vlastný názor ←————→ externý názor

Jazyk skúmaných žánrov sa zasa pohybuje v rozmedzí strohosti, odbornosti a hravosti, emotívnosti, expresívnosti.

pojmovosť ←————→ obraznosť

V prípade kompozície i jazyka však cítiť tlak obraznejšieho a emotívnejšieho spôsobu vyjadrovania a následné prenikanie odvolávania sa na kompetentné zdroje, príklady a príbehy, ako aj príklon k subjektívnejšiemu a prístupnejšiemu jazyku i do pojmovejších textov.

#### 3.1 Hard longform text

Hardlongformové texty zvyknú niesť v redakčnom žargóne názov téma, publicistika, otvárač a pod. Bývajú to často (ale nie nevyhnutne) ťažiskové materiály čísla, ktoré na veľkorysej ploche spracúvajú zásadnú spoločensko-politickú tému. Anglický názov longform text sme pracovne zvolili jednak preto, lebo tento termín je už zaužívaný nielen v zahraničí, ale aj u nás (napr. v redakcii denníka *SME*, pretože sa čoraz viac uplatňuje – s istými špecifikami – aj v denníkovom prostredí), a tiež preto, lebo slovenský ekvivalent sa hľadá pomerne ťažko (téma, veľkoformátový materiál, zásadný materiál...?). V takejto situácii nie je neobvyklé siahnuť po etablovanom cudzojazyčnom termíne, v žurnalistike sa to deje najmä v prostredí elektronických médií (reality šou, talk šou, infotainment, doku soap, dramedy...). Treba však poznamenať, že oba longform texty (hard aj soft) vymedzíme podstatne užšie a jasnejšie, ako sú vyššie spomenuté anglo-americké long-formy.<sup>6</sup>

**Tab. č. 1: Žánrotvorné prvky hard longform textu.**

Funkcia	Informovať, analyzovať, hodnotiť, strážiť demokraciu.
Téma	Aktuálna, podstatná pre život spoločnosti, spoločensko-politická.
Forma	Popredné miesto v časopise, bohatá priestorová aj obrazová dotácia.
Kompozícia	Makro: informácia, výklad, opis, rozprávanie (s dôrazom na prvé dva postupy). Obsahuje prvky reportáže, rozhovoru, komentára, analýzy, príbehu. Mikro: rozsiahly text sprehľadňovaný medzicitulkami, s pomerne komplikovanou štruktúrou; často doplnkové rámčeky (komentáre, rozhovory, fakty v bodoch).
Jazyk	Živý, expresívny, subjektívny, až ostrý, ale zároveň nie nadmieru beletrizovaný, v medziach seriózneho textu s prvkami analýzy.

Hard longform text chápeme ako „mozaikový“ žáner, v ktorom autor využíva široký diapazón postupov a prístupov. Vo svojej najčistejšej podobe stavia predovšetkým na informácii, analýze a výklade, pričom sa opiera o kompetentné zdroje, dáva priestor odborníkom a zainteresovaným, ktorých cituje, čiastočne využíva investigatívne postupy. Na osvieženie textu a priblíženie atmosféry môže siahnuť po prvkoch reportáže (príbeh, príklad, rozprávanie), prípadne po expresívnejšom výrazive. Dôležitú úlohu hrá v hardlongformovom texte fotografia. Vzhľadom na jej prítomnosť a funkciu sa hard longform texty pohybujú od strohých článkov prevažne analytického charakteru bez dôrazu na obraz cez rovnocenne zastúpený text a obraz po materiály s prevahou obrazu a štedrou priestorovou dotáciou.

### Sebavedomá analýza, odvážne závery

Autor hard longform textu sa nemusí báť odvážnych, sebavedomých záverov – naopak, sú dôkazom jeho kompetencie a novinárskej zrelosti. Marek Vagovič v *Týždni* napr. priamo hodnotil osobu a pôsobenie generálneho prokurátora Jaromíra Čižnára:

Je chvályhodné, že na rozdiel od minulosti GP nerieši len podnety zvonka, ale reaguje aj na to, čo sa deje v spoločnosti. Akurát sa nemožno zbaviť dojmu, že Čižnár zbytočne neriskuje, keďže si vyberá kauzy selektívne. Okrem toho: dnes si možno ľudia pamätajú, ako sa angažoval v prípade náckov z Nitry, jeho pôsobenie vo funkcii šéfa GP sa však bude merať hlavne cez veľké kauzy. A na ich dotiahnutie zatiaľ chýba Čižnárovi odvaha.

(Vagovič, M. (2014). Imidž namiesto odvahy. *Týždeň*, 12(23), p. 22)

<sup>6</sup> Pričom v našom prípade nebude hrať rolu ani nová (nová) žurnalistika, narácia či multimedialita. Pôjde teda o veľmi prispôsobené preberanie cudzieho výrazu, kopírujúce realitu našich redakcií a ich zvyklostí.



Čitateľ očakáva hĺbkovú analýzu a argumentáciu. Takú predložil napr. *Týždeň* v šesťstranovom materiáli o špeciálnej prokuratúre a jej šéfovi Dušanovi Kováčikovi, postavenom najmä na podrobnej znalosti doterajších Kováčikových prípadov a rozhodnutí.

Vhodnou príležitosťou na hardlongformové texty bývajú predvolebné články s ambíciou vystihnúť situáciu a predikovať budúce scenáre. Analytickú autorskú kompetenciu v takomto type textu prejavil napr. Jozef Majchrák vo svojom materiáli publikovanom týždeň pred eurovoľbami v máji 2014:

To, že najaktívnejšími stranami v kampani boli SaS a Nová väčšina, nie je náhoda. Pre obidve tieto strany sú eurovolby existenčnou záležitosťou. Nová väčšina, ktorá kandiduje spoločne s OKS a KDS, musí po nepresvedčivom výsledku v regionálnych voľbách preukázať, že má potenciál prekročiť päťpercentnú hranicu. Lipšicovej strane sa po prezidentských voľbách vynoril nepríjemný konkurent v podobe Siete Radoslava Procházku, s ktorou súperí o podobný typ voliča. Už predvolebné prieskumy pred prezidentskými voľbami naznačovali, že pomerne značná časť potenciálnych voličov Novej väčšiny preferovala ako prezidentského kandidáta práve Procházku. Ak NOVA v eurovoľbách neprekročí prah piatich percent a Sieť bude v prieskumoch verejnej mienky dosahovať lepšie čísla, časť Lipšicových voličov ju jednoducho začne považovať za životaschopnejší projekt. To môže byť pre Daniela Lipšica a jeho spolupútnikov zničujúce.

(Majchrák, J. (2014). Slovenské voľby. *Týždeň*, 12(21), p. 9)

## **Serióznosť, kompetentnosť, odbornosť**

Náročnosť žánru si často vyžaduje spoluautorstvo viacerých redaktorov, v niektorých časopisoch preto platí úzus, že hard longform texty píše dvojica alebo trojica autorov. Stretnúť sa možno s oslovením externých (aj zahraničných) autorov, ktorých výpovede vytvoria akúsi „zbierku“ samostatných textov a z rôznych pohľadov osvetlia rozoberanú tému. K tomu sa môže pridružiť vlastný text interného redaktora orientovaný skôr všeobecne.

Od hard longform textu sa teda očakáva predovšetkým serióznosť, kompetentnosť, odborný prístup – aký sa podaril napr. *Životu* v materiáli o detskej eutanázii, reagujúcom na jej uzákonenie v Belgicku, keď časopis tému spracoval veľmi podrobne a do hĺbky.

Kľúčové pre hard longform text ostávajú vyjadrenia odborníkov a zainteresovaných, ktoré autor priebežne cituje. Znalec problému vnesie do textu zaujímavé príklady, mikropříbehy, skúsenosti – ako napr. riaditeľ obvodného oddelenia Policajného zboru SR major František Puškár v texte *Týždňa* o práci polície v rómskych komunitách:

Veľmi problémová lokalita je aj rómska kolónia pri rieke Hornád v Krompachoch. Riaditeľ obvodného oddelenia Policajného zboru SR major František Puškár patrí medzi policajtov s najväčšími skúsenosťami s Rómami

na Slovensku. Pracuje už medzi nimi 23 rokov, začínal ako radový policajt. V jeho „rajóne“ je deväť obcí s rómskou populáciou.

„Poznám Rómov po mene, aj oni mňa,“ vysvetľuje Puškár a pokračuje: „Keď chcete s nimi niečo robiť, musíte sa v prvom rade vžiť do ich situácie. Poznajú ma už ich deti. Je to také osobnejšie. Či som, alebo nie som v uniforme, zdravia sa mi, poznajú moju rodinu. Denne sa s nimi stretávam, chodia sem do mesta na nákupy, až zo Žehry a Bystrian. Tu je úrad práce, Tesco. Aj trestnú činnosť sem chodia páchať, najmä majetkovú. Čo môžu, to speňažia. Krádeže, či už dreva, alebo kovov. Vedia, ako na to, odľakajú strážnikov a medzitým iní inde vojdú dnu.“ Pri otázke, ako sa za tých 23 rokov pôsobenia zmenili samotní spišskí Rómovia, sa iba pousmeje: „Sú vybitejší, šikovnejší, mobilnejší. Cez mobily komunikujú, majú autá. Dakedy zobral len to, čo uniesol. Dnes príde na aute. Majú cez deň kopec času, prehliadnu si terén a idú na isté.“

(Bán, A., & Majchrák, J. (2014). Dobrý a zlý zásah. *Týždeň*, 12(15), p. 22-23)

### Príklad, príbeh, zážitok

Serióznosť by sa však nemala vylučovať s prítlačivosťou a zrozumiteľnosťou. Preto býva napr. typickým úvodom hard longform textu príklad alebo príbeh. Vítaná je vlastná skúsenosť, osobný zážitok. Až napínavý príbeh zo svojej dobrodružnej investigatívnej výpravy pri príprave materiálu o korupčnej afére Pandur v Českej republike (s prepojením na Slovensko) priniesol v *Týždni* novinár Janek Kroupa:

Bola zima, začiatok roku 2010, vonku najhoršia snehová búrka roku. Vnútri luxusnej limuzíny však bolo teplo a celkom príjemne. No päťdesiatkilometrová rýchlosť na diaľnici bola už po hodine únavná. Občas som zrýchľil, a po pár kilometroch zase spomalil: je to jeden z najjednoduchších spôsobov, ako prípadným „špehom“ skomplikovať život. Paranoja, ktorou občas trpí každý novinár, opakoval som si celú cestu. Ako sa ukázalo neskôr, veľmi som sa mýlil.

Bolo pritom jasné, že by nebolo dobré, keby nás niekto sledoval počas schôdzky v hoteli v centre Viedne, kam som práve smeroval. Išlo totiž o druhé rokovanie s exmanažérmi významnej rakúsko-americkej zbrojovky Steyr, ktorá mala dodať Českej republike obrnené transportéry Pandur za 14,5 miliardy korún (vyše 500 miliónov eur). Wolfgang Habitzl – muž s „roztekanými“ očami bývalého vojenského spravodajského dôstojníka a Herwig Jedlacnik – dokonale oblečený, navoňaný obchodník drobnej postavy – zatiaľ neodhalili, že som v skutočnosti novinár.

Predstavil som sa ako biznismen. Na vizitke bolo meno spoločnosti, ktorú sme zaregistrovali niekoľko mesiacov predtým a potom jej spätne vyrábali minulosť. Aj preto sa prípravy na túto reportáž natiahli na niekoľko mesiacov. Habitzl a Jedlacnik so mnou hovorili len preto, že ma považovali za obchodníka ich razenia, ktorý chcel zarobiť na špinavom obcho-



de. A tak celkom otvorene priznali, že mali pripravené úplatky pre českých politikov rádovo v stovkách miliónov korún.

(Kroupa, J. (2014). Musíme sa stretnúť s Mirom. *Týždeň*, 12(34), p. 18)

V rámci reportážneho prístupu môže autor čitateľa zaviesť do zákulisia, poodhalí mu emotívnejšie pozadie vážnej témy. Šancu na veľmi exkluzívny úvod v tomto štýle využil Peter Spiegel, šéf bruselskej pobočky *Financial Times* a autor série textov o kríze eura v novembri 2011:

Na veľké prekvapenie takmer všetkých, ktorí sa nachádzali v miestnosti, sa Angela Merkelová rozplakala. „Das ist nicht fair.“ To nie je fér, rozhnevane vyhlásila nemecká kancelárka a do očí sa jej nahrnuli slzy. „Ich bringe mich nicht selbst um.“ Nemienim spáchať samovraždu.

Pre tých, ktorí boli svedkami jej výbuchu v malej zasadačke vo francúzskom prímorskom meste Cannes, to bol šok: najmocnejšia líderka Európy, politička, ktorá najlepšie ovláda svoje emócie, má v očiach slzy.

Lenže najväčší tras, hovoria priami účastníci, zažili tí dvaja, na ktorých sa hnevila. Muž, ktorý sedel vedľa nej, francúzsky prezident Nicolas Sarkozy. A ten druhý na opačnej strane stola, americký prezident Barack Obama.

Stalo sa to tej krutej noci plnej vzájomného obviňovania, tej noci, na ktorú si mnohí zúčastnení spomínajú ako na najhorší okamih krízy eurozóny. Nicolas Sarkozy dúfal, že jeho vedúce postavenie na summite G20 posilní jeho postavenie na globálnej scéne a pomôže mu k znovuzvoleniu. A namiesto toho sa mu všetko rozpadávalo pred očami.

(Spiegel, P. (2014). Príbeh záchrany eura. *Týždeň*, 12(21), p. 18)

## Reportážne prvky

Práve využívanie prvkov reportáže sa ukazuje ako veľmi produktívne a v redakciách obľúbené. Redaktor sa podľa možnosti osobne vyberie na dotknuté miesto, uplatní metódu pozorovania a rozhovoru, čitateľovi prinesie svedectvo o atmosfére, sprostredkuje mu emóciu. Osobitne žiaduci je takýto prístup v prípade zahraničných ciest redaktorov, keď subjektívne vstupy do textu podčiarknu ich priamu prítomnosť na mieste činu – ako napr. prítomnosť Lukáša Krivošíka z *Týždňa* na kongrese Európskej ľudovej strany v Dubline:

„Extrémny nacionalizmus nie je vyberavý. Je to nenávisník rovnej šance,“ hovorí spoza rečníckeho pultu chlapík v trendy okuliároch. Z hľadiska mu tleskajú stovky delegátov. S Maďarkou, stojacou vedľa mňa, sa nevieme zhodnúť, či sklá tých okuliarov sú ružové, alebo oranžové. Z dialky sa to nedá úplne jednoznačne rozoznať. Tým chlapíkom na pódiu je 53-ročný írsky spevák, filantrop a aktivista Bono Vox. Potlesku sa mu dostáva od predstaviteľov kresťanskodemokratických a ľudových strán z celej Európy. (Krivošík, L. (2014). Bono, Klyčko a európski ľudovci. *Týždeň*, 12(12), p. 28)

Nezvyčajnú konkurenčnú výhodu redakcia získava, keď sa jej redaktor napr. osobne poznal s kapitánom havarovaného Boeingu a do svojho textu zapracuje vlastné emotívne spomienky:

V roku 2002 sme so skupinou novinárov mali možnosť byť pri otvorení vtedajšej linky z Viedne cez Rím do Kuala Lumpur.

Prišli sme na viedenské letisko, kde na nás čakala vo VIP Lounge celá posádka novučíckého lietadla Boeing 777 s imatrikulačnými znakmi 9M-MRH. Po krátkom zoznámení nás pilot Zahrie Ahmad Shah vzal na letiskovú plochu, aby nám predstavil „svoj“ stroj. Bol hrdý, že patrí k vyvoleným, ktorí môžu lietať s týmto krásnym lietadlom. Dozvedeli sme sa, že pol roka bol na zácviku v Seattli v USA, kde získal najlepšie hodnotenie spomedzi všetkých pilotov. Stal sa odborníkom, ale aj milovníkom tohto stroja. Aj ja sa zaujímam o lietadlá, ale dovtedy som nepoznal človeka, ktorý by s takou láskou hovoril o svojej práci. [...]

Náš prvý let do Malajzie bol skutočne úchvatný. Prvý pilot Zaharie Ahmad Shah nás po dosiahnutí letovej výšky vzal do pilotnej kabíny napriek tomu, že bolo krátko po 11. septembri, keď sa všetky bezpečnostné predpisy mimoriadne sprísnilo. Možno by som to ani nemal prezradiť, ale vidieť kokpit takéhoto stroja počas letu bol naozajstný zážitok. Pilot s hrdosťou, ako pravý moslim, hovoril o svojom najstaršom synovi, ktorý sa stal profesorom na prestížnej islamskej univerzite v Kuala Lumpur. Pochádza z tohto mesta, býval v Sepangu, bol vojenským pilotom a mal nalietaných 18 000 letových hodín. Dokonalý odborník v ešte dokonalejšom lietadle. Hrdý na svoju prácu, manželku a päť detí.

V sobotu dve hodiny po polnoci nášho času sa let z Kuala Lumpur vedený pod číslom MH 370 záhadne stratil z obrazoviek leteckých dispečerov. Na palube bolo 227 cestujúcich a 12 členov posádky, neprežil zrejme nikto. [...] Prvým pilotom tohto stroja bol Zaharie Ahmad Shah, s ktorým som absolvoval svoj prvý let do Malajzie.

(Turis, J. (2014). Hľadá sa Boeing. *Život*, 65(11), p. 14-15)

## Zjednodušená forma

Pomerne častá býva oklieštená forma hard longform textu obmedzená na podrobnú informáciu a vlastnú autorovu analýzu, komentár. Je to jednoduchšia forma, nevyžaduje si prácu v teréne a s mnohými informačnými zdrojmi. Takéto hard longform texty sú štylisticky menej náročné a spravidla kratšie. Namiesto príbehov a citátov dostáva viac priestoru autorov vlastný názor. Môže sa niesť vo vecnom, analytickom duchu – ako napr. v príspevku Mareka Vagoviča v *Týždni* o súdnom spore o tom, či bol Andrej Babiš pred rokom 1989 evidovaný ako agent ŠtB oprávnené –, ale častejšie volí autor expresívne formy a bez servítky narába s iróniou. *Plus 7 dní* si takto podala napr. Ivana Mikloša pri príležitosti jeho vystúpenia z SDKÚ:

Ivan Mikloš dokázal akýkoľvek útok na svoju osobu odraziť. Občas pôsobil ako teflón. Nikdy sa naňho nenalepila špina. Všetci hovorili, že má prsty v rôznych biznisoch, ale nikdy sa nič nevedelo dokázať. Možno preto, ako vravieval Dzurinda, lebo má rozum. Populárne konšpiračné teórie, že Mikloš je v područí tajnej miliardárskej celosvetovej spoločnosti alebo vlastní diamantové bane kdesi v Afrike, zneli až príliš šialene.

(Milan, L. (2014). Pád dvojčiek. *Plus 7 dní*, 26(24), p. 14)

Niekedy prenikne do spracovania významnej spoločensko-politickej témy až slangový, veľmi odľahčený jazyk – Eva Mihočková z *Plus 7 dní* si ho dovoľila v hard-longformovom texte o sneme strany Smer:

Kufre si zrejme balí aj minister hospodárstva Tomáš Malatinský, ktorému politický život od začiatku nesadol. Už dávno sa v zákulisí hovorilo, že ako človek z praxe si svoje pôsobenie vo vláde predstavoval inak a nie je spokojný, aj keď to nikdy verejne nepriznal. Podľa smeráckych delegátov nebol spokojný s jeho výkonom ani samotný Fico, a tak by ho v ministerskom kresle mal vystriedať štátny tajomník Pavol Pavlis.

(Mihočková, E. (2014). Unavený Smer. *Plus 7 dní*, 26(27), p. 12)

Kvalitný hard longform text predpokladá rozhladeného autora, schopného kompetentnej analýzy. Túto požiadavku nespĺňajú všetci, a tak sa stretávame aj s povrchnejším prístupom k vážnym témam. V takom duchu pristúpil napr. *Plus 7 dní* k textu o pravdepodobnom novom šéfovi Európskej komisie Jeanovi-Claudem Junckerovi, ktorého predstavila v až bulvárnom štýle:

Ešte väčší problém má však byť jeho údajná láska k alkoholu. „Každý v Bruseli vie, že priveľa pije,“ povedal pre Mail on Sunday anonymný zdroj. „Niekedy je nepoužiteľný už na obed.“ Nemecký časopis Spiegel o ňom napísal: „Junckera už nezaujímá, čo si o ňom myslia ostatní. Keď sa chce vymočiť počas samitu, pokojne s úškrnom povie, že ide na dámy, lebo pánsky záchod je preňho príliš špinavý. Jeho imidž osciluje medzi dvoma pólmi – pán Euro a pán Idiot,“ nebral si servítky Spiegel.

(Skúpa, M. (2014). Veterán. *Plus 7 dní*, 26(27), p. 121)

Autorský komentár k textu pôsobí v takých prípadoch ako „prívesok“, nemá náboj novosti, originality, je všeobecný, takpovediac „ľudový“. Do textu o zostrelení malajzijského lietadla nad východnou Ukrajinou kontrolovanou proruskými separatistami ho vložila redaktorka *Slovenky* Katarína Hanzelová:

Ak sa naozaj preukáže, že lietadlo bolo zostrelené jednou z bojujúcich strán, ide o precedens, ktorý by mal vojsť do histórie ako varovné memento. Na palube lietadla sedeli deti, podľa najnovších informácií ich bolo vyše sto, vedci, študenti... Všetko civilisti, nevinné obeť, z ktorých možno väčšina ani netušila o občianskej vojne u našich východných susedov. Zatiaľ

nie sú potvrdené nijaké relevantné informácie. Ostáva len veriť, že svet sa dozvie pravdu o tom, kto má na svedomí viac ako tristo mŕtvych, a že za tento fatálny omyl bude nieš niekto aj zodpovednosť.

(Hanzelová, K. (2014). Kyjev obviňuje Moskvu, Moskva zasa Kyjev. *Slovenka*, 67(29), p. 14-15)

Hard longform text možno teda označiť za jeden zo základných týždenníkových žánrov. Obsahová a kompozičná náročnosť robia z neho reprezentatívny žáner s vysokými nárokmi na novinárske majstrovstvo. Ako sme totiž ukázali, spája sa v ňom kompetentná analýza, serióznosť, odbornosť, schopnosť s určitou autoritou predkladať podnetné závery – a zároveň živé a zrozumiteľné stvárnenie s využitím príkladov, príbehov, zážitkov, reportážnych prvkov. Táto úvaha nás odkazuje na Mikovu schému jazykových štýlov (Miko, 1969, 1970, 1973), kde by na osi zážitkovosti a pojmovosti žurnalistický text tohto druhu stál uprostred. Podobne by sa dalo uvažovať o akejsi stredovej pozícii na osi operatívnosti a ikonickosti. To vedie až k širšej úvahe o pozícii (sekundárneho) novinárskeho štýlu uprostred Mikovej schémy, do ktorej umiestnil štyri základné jazykové štýly tvorené konfiguráciou jednotlivých výrazových vlastností.<sup>7</sup>

### 3.2 Soft longform text

Tento žáner sa vyskytuje v rubrikách *Zaujalo nás*, *Všimli sme si*, *Fenomén...* Kompozíciou a jazykom je podobný hard longform textu, akurát kompozične viac využíva rozprávanie a opis na úkor výkladu a informácie; väčšmi stavia na príbehu, rozhovore a reportáži než na analýze a komentári a jeho jazyk je emotívnejší, hovorovejší, jednoduchší, hravejší. Podstatný rozdiel však možno sledovať v oblasti funkcie a témy. Možno povedať, že z hľadiska funkcie hard longform text viac hodnotí, soft longform text predovšetkým ukazuje. Tematicky je tento typ textov veľmi podobný lifestylovým prejavom, rozdiel je však v spracovaní: v tomto prípade je žurnalistickejšie, kompozične náročnejšie, bohatšie na zdroje a uhly pohľadov, menej persuzívne, s väčším dôrazom na aktuálnosť. Hranica medzi soft longform textom a niektorými lifestylovými textami však ostáva veľmi priepustná.

<sup>7</sup> Takto F. Miko dospel k hovorovému štýlu (zážitkovosť + pojmovosť), umeleckému štýlu (zážitkovosť + ikonickosť), rokovaciemu (úradnému) štýlu (pojmovosť + operatívnosť) a vedeckému štýlu (pojmovosť + ikonickosť). Žurnalistické žánre zasadzujú do kontextu Mikovej koncepcie napr. M. Follrichová, P. Kubínyi a J. Hacek (2015, p. 8).

Tab. č. 2: Žánrotvorné prvky soft longform textu.

Funkcia	Zaujať, šokovať, klebetiť, škandalizovať, hodnotiť, inšpirovať, povzbudiť, vysvetliť.
Téma	Široký diapazón: klebety, kuriozity, fenomény, aktuality, krimi, história, zdravie, investigatíva light.
Forma	Pohyblivý rozsah už od jednej časopiseckej strany, dôraz na obrazový materiál.
Kompozícia	Makro: informácia, výklad, opis, rozprávanie (s dôrazom na posledné dva postupy). Obsahuje prvky reportáže, rozhovoru, príbehu, komentára, úvahy. Mikro: rozsiahly text sprehľadňovaný titulkami, s pomerne komplikovanou štruktúrou; často doplnkové rámečky (komentáre, rozhovory, fakty v bodoch).
Jazyk	Živý, expresívny, subjektívny, hravý, emotívny, často so snahou o vtíp (hoci niekedy skôr na úrovni petrifikovaných ľudových klišé).

Soft longform texty bývajú v týždenníkoch veľmi frekventované, v niektorých žánrovo menej pestrých časopisoch fungujú ako šablóna na typický týždenníkový „článok“, čo vedie k uniformnosti. Z hľadiska kompozície je výrazná snaha o personalizáciu tém, čiže o príbehovosť, keď sa vypovedá synekdochicky (*pars pro toto*), cez osudy a zážitky jednotlivcov.

Vskutku široký tematický diapazón možno ilustrovať na textoch o pánskych hodinkách, ktoré nosia známe osobnosti, o fotografovi, čo pochodil celý svet a fotil aj Fidela Castra, o GPS maľbách, o zrútenej veži v Lábe, o Rómoch z pohľadu gynekológov, o netradičnej metóde výučby cudzích jazykov, o pokazenej chladničke v pohrebníctve v Starej Turej, o premnožení potkanov v Paríži, o psychopatovi, ktorý vydieral milenky, o zoznamovacej mobilovej aplikácii pre gayov, o pytliactve na Ponikách, o zrušení vstupného do Slovenskej národnej galérie vďaka sponzoringu J&T, o prepustení sudánskej kresťanky Maryam Ibrahimovej, o ezoterických učiteľkách na ZŠ v Ivanke pri Dunaji, o obezite psov... Veľmi obľúbené a časté bývajú témy o mafii na Slovensku a o majetkových pomeroch osobností.

Soft longform text je kompozične veľmi komplexný, čerpá z reportáže, príbehu, profilu, rozhovoru, investigatívy, analýzy, komentára, populárno-náučného textu... O téme prináša informácie, názor a zároveň sa snaží priblížiť ju na konkrétnom príklade, vnášajúc do textu aj emócie, atmosféru. Autor plnokrvného soft longform textu tak siaha po odborných informáciách, po literatúre, interviewuje authority, robí anketu medzi dotknutými osobami, hľadá vhodný aktuálny príbeh, pracuje v teréne a prináša postrehy z prvej ruky.

Vzhľadom na svoj rozsah a komplexnosť si softlongformové texty vyžadujú rôzne grafické nástroje na sprehľadnenie. Samozrejmosťou sú medzititulky, často sa používajú rámečky s doplnkovými informáciami, komentármi či rozhovormi. Keď napr. *Slovenka* písala o tragickom zásahu blesku, pridala inforámček s radami, ako sa chrániť pred búrkou, a stručné informácie o podobných prípadoch zaznamenaných dosiaľ



na Slovensku. Článok o vyhorení zasa *Slovenka* doplnila anketou o tomto fenoméne v živote niektorých ľudí. V rámciku sa prípadne môže ocitnúť doplnkový rozhovor o určitom probléme alebo fenoméne. Alebo príbeh ilustrujúci tému – ako v prípade textu o závislosti od internetu a počítačových hier, keď *Týždeň* priniesol príbeh adolescenta pretkaný výpoveďou jeho otca.

## Vlastné pátranie redakcie

Formu soft longform textu redakcie rady využívajú na posilnenie spolupatričnosti s čitateľmi, na riešenie ich problémov, zastávanie ich práv, dovolávanie sa spravodlivosti. Istým spôsobom tak presahujú do investigatívneho textu, ale iba zľahka – ľahšou témou a menej náročným pátraním. V takých prípadoch redakcia zdôrazňuje vlastný vklad, vlastné bádanie a otvorene vyzýva kompetentných na riešenie. *Život* sa napr. zaangažoval do témy pokútnych „liečiteľov“, ktorej sa venoval na pokračovanie vo viacerých číslach. Priniesol negatívne skúsenosti svojich čitateľov a jeho redaktorka Henrieta Ďurovová sa sama vybrala do terénu:

V posledných rokoch sa k nám dostali novinky v podobe biorezonančných diagnostických prístrojov, ktoré vraj analyzujú v tele patogénnu záťaž, teda určia všetko, čo vaše telo neprimerane „okupuje“ a spôsobuje mu choroby. S týmto „zázrakom“ sme sa stretli pred dvoma týždňami u absolventa FTVŠ Mgr. Stanislava Zicha v „ordinácii“ v bratislavskom Ružinove. Posadíte sa za stôl, na ruky si dáte kovové náramky pripojené k počítaču, bosé nohy si položíte na kovovú platňu. Pred samotným vyšetrením si vás diagnostik odfotí, vraj aby diagnostika bola presnejšia. Na otázku, ako to funguje, priamo neodpovie, hoci aj úplný amatér vidí, že ide o obyčajný fotoaparát s priamym prenosom obrazu do počítača. Asi pol hodiny sa nič nedeje, potom sa „diagnostika“ končí a vy dostanete trojstranový elaborát, kde sú popísané všetky baktérie, vírusy a parazity, ktoré vám spôsobujú problémy. V našom prípade sme uviedli, že nás „bolí celé telo a cítim sa unavená“. Pán Zicho výsledky nekomentuje, hovorí, že analýzu a liečbu nám vysvetlí jeho kolegyňa „s viac ako dvadsaťpäťročnou praxou, ktorú nemajú ani naši lekári, pani Eva vo vedľajšej miestnosti“. Samozrejme, zaplatiť musíme. Rovných 35 eur a pekne do peňaženky. Keď mu podávame peniaze, všimame si, že mu naše smrteľné baktérie neprekážajú, pokojne chytí bankovky do ruky. Neštíti sa nám ani podať ruku, keď odchádzame. V čase nášho diagnostikovania je v „ambulancii“ asi desať ďalších adeptov na zázračnú liečbu, vrátane malých detí.

Prejdeme do susednej miestnosti, kde v prítmí za lampou, za stolom plným rôznych dekorácií, sedí mohutná tmavovlasá žena. Chytí výsledky a hneď ich komentuje. „Máte telo plné svinstva. Máte akútnu meningitídu, preto kývate nohou,“ a pokračuje ďalšími hrôzami ťažkého kalibru: „Máte encefalitídu, antrax, pľúcne a cievne motolice, červy, maláriu. Keby ste prišli neskôr, dopadnete veľmi zle,“ hovorí a my sa dozvedáme, že je to vlastne konečná. „Musíte sa začať liečiť, hneď,“ a vysype poriadnu dávku nezná-

mych toboliek, vyťahuje lieky. Na našu otázku, či by sme nemali ísť k lekárovi, keď je to také vážne, reaguje radikálnym NIE! Keď jej oponujeme, že k nemu predsa len pôjdeme, okamžite pozrie do výsledkov a víťazoslávne na nás vyťahne podľa nej najpresvedčivejší argument: „Máte syfilis, k lekárovi ísť nemôžete!“ A basta! Namietame, že práve toto je dôvod, pre ktorý lekára navštíviť musíme, vyplýva to aj zo zákona, dokonca ona je povinná toto „zistenie“ lekárovi nahlásiť. Nie, hovorí, aj tak vám nič nepomôže...

(Ďurovová, H. (2014). Biznis s parazitmi. *Život*, 65(28), p. 10)

Redakcia takto supluje prácu oficiálnych miest, polemizuje s ich postupmi alebo nečinnosťou, pričom neraz priamo apeluje na kompetentné ministerstvá, štátne agentúry či políciu. Staví sa na stranu slabších, napráva chyby úradov. *Plus 7 dní* chytil v texte o aktivitách bývalého politika Vladimíra Mečiara v Dolnej Porube stranu tamajším obyvateľom. Dopodrobna opísal ich márnny boj o pozemky, na ktorých sa expremiér rozhodol postaviť si multifunkčné ihrisko. Dal priestor ich príbehom a sťažnostiam a zdieľal ich bezmocnosť voči úradom:

Spolu s ďalšími má Milan Kováč ťažké srdce aj na starostu obce Miroslava Kopčana. Najvyšší predstaviteľ obce, volený občanmi a platený z peňazí daňových poplatníkov, sa správa tak, akoby nemal záujme situáciu riešiť, ale stál na strane expremiéra. „V papieroch, čo mi prišli zo súdu, bolo aj vyjadrenie starostu obce, ktorý nahrával Mečiarovi. Čo s takou robotou?!“ mávne rukou Milan Kováč.

(Šimíčková, J. (2014). Mečiarova hra. *Plus 7 dní*, 26(27), p. 107)

Redakčná aktivita „strážneho psa“ sa premieta aj do štýlu. Sledujeme kritickosť, miestami až násilnú a príliš „krčmovú“, ľudovú – ako v *Plus 7 dní*, keď písal o ťažkostiach sklárskej firmy v Poltári:

Vstupné náklady sú obrovské, výrobné marže nízke a štátny kolos na domácich podnikateľov kašle. Žiadne úľavy na odvodoch, daniach či pomoc s eurofondmi. Žiadny zreteľ na fakt, že Poltárčania zachovávajú staré tradície a robia dobré meno Slovensku. Radšej dajú zahraničným investorom. Slušný podnikateľ by sa na to mohol...

(Galan, P. (2014). Nedocenení sklári. *Plus 7 dní*, 26(23), p. 86)

Novinár niekedy hromží na zlý štát, zlý systém. *Plus 7 dní* napr. poukázal na diery sociálneho systému pri príležitosti kalamity v Hnúšti. Odpratávanie kalamitného dreva prinieslo miestnym prácu, ale tá bola výhodná iba pre slobodných a rozvedených:

„Pracovať v hore? Veď pri odstraňovaní následkov kalamity si môžem zaradiť iba pár mesiacov. A ak ja budem zarábať, manžel príde o sociálne dávky. To sa neoplatí. Stratíme viac, ako získame. Taký úžasný máme na Slovensku systém! Viete, koľko ľudí sa tu v okolí pre sociálne dávky

rozviedlo?! Žijú ďalej ako predtým, ale na papieri sú rozvedení. A koľko žien s malými deťmi sa pre ten istý dôvod radšej vôbec nevydá?“ rozčerte-ne sa pýta staršia žena opretá o bráničku rodinného domu.

(Lacková, L. (2014). Vyčítanie titana. *Plus 7 dní*, 26(22), p. 128)

Redaktor sa usiluje vžiť do kože bežného človeka a spolu s ním bedákať nad zlým stavom vecí, najčastejšie nad zlou finančnou situáciou. Apel na závisť je leitmotívom mnohých textov, v ktorých sa zdôrazňujú príjmy a majetkové pomery verejných činiteľov. *Plus 7 dní* si napr. zobral na mušku starostku bratislavského Starého Mesta Tatianu Rosovú a dvojstranový materiál o jej vzťahu k móde ilustroval deviatimi fotografiami. Pod jednou stálo: „*Svetová: Do psieho parku zavítala starostka vyfintená, ako keby prišla z mekky módy. So šalom Louis Vuitton a s kabelkou Prada.*“

Oblúbeným terčom bývajú príbytky bohatých ľudí. *Plus 7 dní* písal napr. o bytovom komplexe Bonaparte, kde býva premiér Robert Fico. Priniesol 10 fotografií realitnej agentúry, pod ktorými upozorňoval na samý mramor, veľkorysý priestor, množstvo miestností, lustre, tapety... Fotografiu šatníka s tigrovanými stenami okomentoval: „Šatník na štýl džungle: Nový nájomník sa môže pri výbere oblečenia poriadne rozdivočiť.“ Samotný text bol uvedený perexom: „Aj vy sa môžete stať premiérovým susedom, stačí vám aspoň päťtisíc eur mesačne.“ (Košecká, N. (2014). Hľadá sa nájomník. *Plus 7 dní*, 26(18), p. 20-22).

## Prítomnosť autorovho názoru

V soft longform texte je prítomnosť názoru žiaduca, autori sa mu nevyhýbajú a do textu vkladajú vlastné komentáre a analýzy. Rozhľadený autor si môže dovoliť po tom, ako dal priestor jednotlivým stranám, vysloviť vlastný záver. V texte *Týždeň* o nulovom vstupnom do Slovenskej národnej galérie, ktoré zasponzorovala J&T Banka, tak urobili Eva Čobejová a Juraj Kušnierik:

Spolupráca SNG a J&T Banky zatiaľ vyzerá ako dobre vymyslený či vysnívaný projekt. Nepotvrďuje sa zatiaľ, že by ľudia odmietali chodiť do galérie, keď ju sponzoruje banka, ktorá patrí do kontroverzne vnímanej skupiny. Naopak, prišlo ich oveľa viac, ako keď tu tento sponzor nebol. Možné riziko je skôr v inej veci: ak by banka časom spoluprácu ukončila, nebudú ľudia zaskočení, že si musia vstup zase platiť? Sponzor síce vyjadruje ochotu podporovať umenie dlhodobo, ale veci sa môžu vyvinúť aj inak. No možné je, že galéria stihne pritiahnúť a zaujať za tento rok toľko nových návštevníkov, že už ani prípadné vstupné nebude pre nich v budúcnosti bariérou. A čím viac ľudí objaví v umení radosť a potešenie, tým bohatšia a kultivovanejšia bude celá spoločnosť.

Zdá sa, že za pokus tento experiment naozaj stojí.

(Čobejová, E & Kušnierik, J. (2014). Do galérie? Do galérie a zadarmo! *Týždeň*, 12(25), p. 24)

V menej seriózne ladených textoch nájdeme takéto závery skôr v podobe vlastných špekulácií – ako v článku *Plus 7 dní* o vzťahu odsúdeného mafiánskeho bossa Mikuláša Černáka a sexi Moniky Křivovej:

Ani na ilavskej matrike nevidujú žiadosť o sobáš medzi Mikulášom Černákom a Monikou Křivovou, pričom ich konanie musí predchádzať podaniu žiadosti vo väznici. Cirkevný sobáš v prípade rozvedeného Černáka by nemal pripadať do úvahy, no keď si ho dokázali vybaviť iní hriešnici, bos by to zrejme zvládol tiež. Za povestnej krvavej éry černákovcov totiž cirkvi štedro prispieval. Možno prišiel čas, aby cirkev dlh splatila. Akurát to bude trvať trochu dlhšie ako v prípade schválenia civilného sobáša.

(Lacková, L. (2014). Dobrý bod pre bossa. *Plus 7 dní*, 26(25), p. 123)

Soft longform text je vhodným priestorom na subjektívne expresívne úvahy autora, ktorý si môže dovoliť aj zaironizovať. V extrémnej polohe sa môžeme stretnúť až s glosátorským, sarkastickým prístupom – ako napr. v *Plus 7 dní*, ktorý karikoval definíciu lásky konzervatívneho poslanca Richarda Vašečku. Odpichol sa od jeho facebookového príspevku, v ktorom „sa posťažoval, že ľudia majú mylné predstavy o rodine, priateľstve a najmä láske. Preto by bolo dobré definovať to.“ Časopis to vzal ako príležitosť na celostranový materiál, v ktorom ponúkol viac alebo menej tvorivé definície lásky z rôznych pohľadov a vyzval čitateľov zapojiť sa do hľadania definície lásky na facebookovej stránke týždenníka. (Láska zo zákona. *Plus 7 dní*, 26(24), p. 116.)

Redaktorka *Života* Henrieta Ďurovová glosovala v záverečnom odseku článku o metalovom festivale Gothoom v Novej Bani protesty miestneho KDH:

Nuž, proti gustu žiaden dišputát, ale čo je veľa, to je veľa. Kresťania v kostoloch pijú Ježišovu krv, a dokonca jedia jeho telo, niektorí kňazi majú vážny problém udržať si odstup od mladých veriacich a ani v politike škandály toto hnutie neobchádzajú. V totalitnom režime patrila cenzúra k základným mocenským nástrojom, u nás sme sa s ňou, vďaka bohu, definitívne rozlúčili v roku 1989. Toto by mal zrejme „súduhom“ z KDH v Novej Bani a v Žarnovici niekto pripomenúť.

(Ďurovová, H. (2014). Zrušia ho? *Život*, 65(31), p. 18)

## Emotívnosť, expresívnosť, vtip

Autori sa v tomto žánri neboja vtipu, alebo pokusu oň – *Plus 7 dní* v texte o „nezvestnom“ premiérovi Ficovi, ktorému polícia nebola schopná doručiť predvolanie na súd s Ivetou Radičovou, uverejnil jeho fotografiu s textom: „Nezvestný Robert Fico je asi 180 cm vysoký, strednej vyšportovanej postavy, má svetlohnedé vlasy. Najčastejšie má na sebe tmavý oblek a červenú kravatu.“ (Mihočková, E. (2014). Nezvestný premiér. *Plus 7 dní*, 26(29), p. 108) .

V *Týždni* si vtip neodpustil Martin Mojžiš, keď písal o pochybných rozhodnutiach prezidenta FIFA Seppa Blattera:

Gary Lineker – bývalý kapitán anglickej reprezentácie a v súčasnosti športový komentátor BBC – sa v nedávnom rozhovore vyjadril, že najlepším riešením pre futbalové MS 2022 v Katare by bol bojkot čistých štátov. Prečo také silné slová?

Čo má Lineker proti Kataru? Nič, akurát mu vadí, že sa tam v lete nedá hrať futbal. Teda, aby sme boli presní, futbal sa v princípe dá hrať aj v rozpálenej púšti, ale nie je to úplne najvhodnejšie. Keď pre nič iné, tak už len zo zdravotných dôvodov.

(Mojžiš, M. (2014). Ďalší problém Seppa Blattera? *Týždeň*, 12(34), p. 40)

Ak však autor nemá dostatok dôvtipu na sformulovanie originálneho vtipu, skončí pri hovorovom klišé, ako napr. *Slovenka* v texte o medvedej agresivite. Hlavným respondentom článku bol polesný na Čiernom Balogu Štefan Auxt, ktorého už medveď napadol dvakrát:

Aj my sme mu z Bratislavy priniesli pár dobrých rád. Napríklad, že keď ide po lese, má si písať alebo spievať. Medvede sa zľaknú a utečú. Tak nás to aspoň učili. Obdarí nás pohľadom, v ktorom jasne čítame, že by nás v tej chvíli najradšej videl, ako si pospevujeme v Sade Janka Kráľa, a hovorí: „Písať si? Nahlas spievať celé dni, čo chodím po revíri? Vari nemám všetkých pokope? To sa jednoducho nedá.“

(Hanzelová, K. (2014). Medveď zabijak. *Slovenka*, 67(20), p. 16)

Komentárový autorský vklad bohatý na iróniu a špekulácie prirodzene vedie k jazykovej expresívnosti, subjektívnosti, miestami až hovorovosti. Môžeme to sledovať napr. v príspevku *Života* o luxusnom životnom štýle nemeckého biskupa Tebartza van Elsta:

Nečudo, že nad ním pápež František zlomil palicu. Už mu nepomohlo ani to, že na koberček do Ríma letel nízkorozpočtovou leteckou spoločnosťou ako bežní smrteľníci. Odvolaný slovenský arcibiskup Róbert Bezák skončil v talianskom kláštore redemptoristov ako rehoľník, ktovie, ako dopadne tento kvietok. Určite sa nebude mať zle.

(him. (2014). „Zabil“ ho luxus. *Život*, 65(14), p. 21.)

V jednom z článkov o už spomínaných šarlatánoch (ktorý mal pritom črty investigatívnosti!) autorka dokonca použila smajlík:

Nekompetentný je aj inšpektorát práce v Bratislave, kde sme predpokladali, že by ich mohla táto problematika zaujímať, pretože v ružinovskej „ordinácii“ zjavne ide o podnikanie, a keďže tam pracuje asistentka, ktorá vybavuje telefonáty, venuje sa klientom, pripája ich na „liečbu“ frekvenciou, zjavne je zamestnaná načierno. Ale to by sme zrejme na úvod museli rozlúsknuť najväčší oriešok, a teda, či spomínané zariadenie je, alebo nie je prevádzkou.

(Ďurovová, H. (2014). Kto ich zastaví? *Život*, 65(30), p. 10)



Priam nevyhnutnou súčasťou tohto typu soft longform textov je emotívnosť, vygradovaná niekedy do extrémnych polôh. Takou extrémne emotívnou príležitosťou bola pre noviny tragická havária školského autobusu Športového gymnázia Jozefa Herdu v Trnave, ktorú neprežili štyri dievčatá:

Kým sa počas sobotného dopoludnia striedali pri gymnáziu nové a nové tváre, jeden človek stále zostával. Devätnásťročný Slávo. Sedel na schodoch s uplakanými očami niekoľko hodín. Každú chvíľu vybral mobil a prezeral si fotky milovanej Patrície. „Zoznámila nás kamarátka začiatkom júla minulého roku na diskotéke. Paľka sa mi hneď zapáčila, chodili sme spolu von. Každý deň sme boli spolu,“ vzlyká.

(Mikulcová, M. (2014). Čierny piatok. *Plus 7 dní*, 26(24), p. 10)

Inokedy sa čitateľ môže stretnúť s pátosom, vteleným do expresívnych adjektív. Takéto priame hodnotenie – bez obrazu, bez príkladu, bez svedectva – pôsobí plochejšie. *Slovenka* týmto spôsobom charakterizovala napr. mladú košickú tenistku Janu Čepelovú, ktorej športové zázemie bolo „úžasné“, tenisovú raketu držala v ruke už od „útleho“ detstva, svojim rodičom „nesmierne“ chýbala, ale s mamou mala „výborný“ vzťah a bola „bezproblémovým“, „skromným“ a „zodpovedným“ dievčaťom. (Mikulová, E. (2014). Šokovala tenisový svet! *Slovenka*, 67(14), p. 13).

## Príbeh, príklad, rozprávanie

Nevyhnutnú podmienku emotívneho pôsobenia predstavuje konkrétnosť. Autor musí siahnúť po skutočnom príbehu, alebo aspoň typizovanom príklade. Využíva pritom živý rozprávačský postup a text bohato prekladá citátmi oslovených osôb. Dostávame tak typickú softlongformovú štruktúru – vlastný komentár + príbeh + citáty.

Emotívne príbehy vhodne dopĺňajú napr. texty o tragédiách a negatívnych javoch. *Plus 7 dní* priniesol príbehy viacerých chlapcov v texte o samovraždách tínedžerov, ktorých spájalo hranie počítačovej hry *Call of Duty*. Osud Willaima Menziesia tvoril úvod textu:

Šestnásťročný William Menzies z anglického Manchestru bol vzorný žiak. Vynikal v biológii, vo fyzike a bavila ho aj psychológia. Keď sa krátko popoludní vrátil zo školy, pomohol mame a staršiemu bratovi s obedom a utiahol sa do svojej izby. Nikto ho viac živého nevidel. O pol piatej ho našla matka zaduseného na posteli, s igelitovým vreckom natiiahnutým na hlavu. Rodičia sa ho ešte snažili zachrániť, no už bolo neskoro.

(Hrúbik, R. (2014). Smrť volá. *Plus 7 dní*, 26(23), p. 60)

Vítané je všetko extrémne, exotické, výnimočné... *Plus 7 dní* napr. nemohol nezverejniť rozprávanie podnikateľa v malej sklárskej firme o zaujímavých kontaktoch so zahraničnými obchodníkmi:

„Prvý bol podnikateľ zo Saudskej Arábie. Kým sa po dlhých rozhovoroch vybral k nám spolu s tromi kolegami, trvalo to pár mesiacov. Na letisku však vybuchla bomba a dvaja z nich zomreli. Stretnutie posunul o tri mesiace a... prišiel o pol roka.“ Na druhej strane, spolupráca je na úplne inej úrovni, než sme zvyknutí u nás. Pohoda pri čaji, kontrakty bez byrokracie, spečatené prostým podaním ruky. „Raz ma zobral do sauny. Bolo to ako z filmu. Veľké priestory plné pary, bazén, steny i podlahy vykladané mramorom a obchod sme dohadovali počas relaxu na masážnych lôžkach.“

Úplne inak pracujú so zákazníkmi z Ruska. „S nimi treba piť,“ smeje sa Ondrej. „Aj nedávno sme s jedným zapadli v lučeneckom hoteli na pár pív. Stále však pôsobil nespokojne. Vraj – Dajme vodku! Padli dve fľaše. Strácal som pôdu pod nohami, zabudol som po rusky, ale skončilo sa to dlhodobým kontraktom.“

(Galan, P. (2014). Nedocenení sklári. *Plus 7 dní*, 26(23), p. 88)

Po príbehu je veľmi žiaduce siahnuť osobitne v textoch osvetového charakteru, najčastejšie z oblasti zdravia, keď chce časopis čitateľov motivovať na preventívne prehliadky, starostlivosť o svoje zdravie a pod. *Slovenka* napr. článok o potrebe preventívnych prehliadok ilustrovala príbehom Martiny Poničanovej a jej panického strachu zo zubárov. Úvod bol dokonale dramatický:

Kvôli bolesti zuba už videla hviezdičky. Každý deň viac. Napriek tomu si stále hovorila – počkám. Počkám, kým mi líce neopuchne tak, že oko nad ním stratí tvar a zmení sa na tenučkú čiarku so strapčekom mihalníc. Až to bola pre mladú mamičku Martinu Poničanovú správna chvíľa zaklopať na dvere zubára. Prečo ho dovtedy obchádzala, ako mohla?

(Alberty Ondrejková, K. (2014). Šestnásť rokov bez zubára! *Slovenka*, 67(14), p. 27)

V niektorých prípadoch môže byť soft longform text priamo vyskladaný zo sledu výpovedí, svedectiev, príbehov – čím sa stáva silno personalizovaným. Keď napr. *Týždeň* písal o putovaní za svätými, dal rozsiahly priestor podrobným príbehom troch pútnikov, ktorí mu porozprávali svoje skúsenosti. Napr. manažér jednej z najvýznamnejších svetových IT firiem Ondrej Sočuvka s manželkou Stanislavou hovorili o svojom putovaní k hrobom svätcov po Taliansku, priblížili svoj vzťah ku konkrétnym svätým a pokúsili sa vyjadriť, prečo je svätosť potrebná aj dnes. (Porov.: Čobejová, E., & Hanus, M. (2014). Slovenské putovanie za svätými. *Týždeň*, 12(19), p. 12-16).

Dôraz na konkrétnosť a emotívnosť niekedy stiahne soft longform text na hranicu s príbehom, profilom či rozhovorom. Stáva sa to najmä v textoch postavených na skúsenostiach a zážitkoch jednej osoby a na prerozprávanom rozhovore s ňou. Týmto spôsobom spracoval napr. *Plus 7 dní* tému o ľuďoch, ktorí majú všetky vnútorné orgány naopak. Jeden taký pripadá na 20 tisíc zdravých. Časopis oslovil pani Magdalénu Farkašovú s medailónom „*situs viscerum inversus*“ na krku a na jej príbehu objasnil všetko potrebné. (Porov.: Kubínyi, P. (2014). Nie som chorá! *Plus 7 dní*, 26(25), p. 62-64). Najmä v lifestyleových časopisoch sú však texty tohto druhu často až zjed-

nodušované na prerozprávané rozhovory so zaujímavými ľuďmi – ako napr. v texte *Plus 7 dní* o živote na veľkej dopravnej lodi. Autor postavil svoj článok na osudoch a zážitkoch prvého dôstojníka Petra Dia z Prešova. (Porov.: Galan, P. (2014). Námorník. *Plus 7 dní*, 26(24), p. 66-68). Na hranicu s profilom sa takýto text dostáva, keď prezentuje príbeh jednej osoby, ako napr. v texte *Plus 7 dní* o Renáte Názlerovej známej zo seriálu *Súdna sieň*. Respondentka ochotne porozprávala aj o svojej kľukatej životnej ceste a problémoch:

Renáta Názlerová kedysi spoluzakladala prvé porevolučné noviny Zmena, neskôr štrnásť rokov pracovala v banke, odkiaľ ju prepustili pre nadbytočnosť. Je však presvedčená, že v skutočnosti to bolo preto, lebo sa začala objavovať v televízii. „Mali pocit, že sú to dve nezlučiteľné veličiny, tak som musela odísť. Manžel je na invalidnom dôchodku, syn sa ťažko učil, mali sme úvery, lízingy, hypotéky, takže som sa veľmi bála, ako to finančne zvládneme. Bolo to veľmi ťažké, našťastie, Súdna sieň mala u divákov úspech, takže sme aj toto náročné obdobie prežili,“ spomína na svoje mediálne začiatky.

Na televíznej obrazovke je neprehliadnuteľná aj pre svoju plnoštíhlu postavu. Komplexy z nej však nemá. „Už som v tomto smere vytrénovaná. Nikdy som nebola krásna a štíhla, čiže už od základnej školy som na svoju adresu počúvala posmešky typu „tučibomba makarón“, takže nejaké hlúpe reči ma dnes už nerozhádzu. Akurát ďakujem Bohu, že keď už mi nadelil tie kilá, je fajn, že k nim mám aj adekvátnu výšku a súmernú postavu,“ hovorí.

(Kollárik, E. (2014). Som už extrém. *Plus 7 dní*, 26(14), p. 110-112)

Do tejto kategórie hybridizovaných soft longform textov môžeme zaradiť aj typické články publikované v kultúrnych rubrikách a venované hudobníkom, kapelám, spisovateľom a ich aktuálnym knihám. Ide o zmes recenzií, analýz, rozhovorov, profilov, reportáží. V niektorých prípadoch môže recenzia prevažovať, často sú to však veľmi komplexné texty softlongformového charakteru. Text o „*najslávnejšom hudobnom vydavateľstve na Záhori*“ v *Týždni* začal napr. Juraj Kušnierik až reportážne:

„Chodte do stredu dediny, tam vás budem čakať,“ hovorí Richard Čermák, keď mu do telefónu hovorím, že sa spolu s fotografom Borisom Némethom blížíme k Moravskému Svätému Jánu. Je sobota pred obedom, ľudia sa venujú záhradám, niektorí majstrujú okolo svojich domov. Ani sme nestihli nasat atmosféru tejto záhoráckej obce a jej preškrtnutý názov na dopravnej značke nás upozorňuje, že ju opúšťame. Stred dediny sme si nevšimli. Tak sa otáčame a ideme naspäť, odbáčame z hlavnej cesty a neďaleko šenku Ostrá píla zbadáme Richarda, ktorý nás nasmeruje k obecnému domu kultúry. Sídlí v ňom starosta obce, informačná kancelária, matrika, do nosného múru je zabudovaný bankomat. My však zostupujeme do suterénu. Tam je Gergaz.

(Kušnierik, J. (2014). Bristol na Záhori. *Týždeň*, 12(12), p. 56)

Reportážny prístup je účinnou súčasťou prinášania príbehov, dojmov, atmosféry. Mnohé soft longform texty sa tak ocitajú na hranici s reportážou, niektoré z nich by sme mohli dokonca označiť za akési „nevydarené“, „nekompletné“ reportáže, keď autor čerpá z vlastnej účasti na udalosti v teréne, z vlastného stretnutia s konkrétnou osobou, text však nedotiahne do reportážnej dokonalosti, ale presýti ho informáciami a výkladom. Niekedy časopis tento text priamo označí ako „reportáž“, hoci žánrové predpoklady nespĺňa. Práve v rubrikách *Reportáž* sa preto môžeme stretnúť s klasickými soft longform textami.

Autor sa usiluje zdôrazniť zaujímavé detaily – o atmosfére miesta, situácii, charaktere opisovanej osoby, jej humore... Cez drobnú anekdotu *Plus 7 dní* priblížil napr. extrémistu Mariána Mišúna, ktorému za pálenie vlajky Európskej únie hrozil dvojnásobný zákaz pobytu na území hlavného mesta:

„Cez sociálnu sieť som zverejnil výzvu, či mi niekto pomôže s trvalým pobytom v Bratislave. Lebo ak by som bol občanom hlavného mesta, súd mi tu nemôže zakázať pobyt,“ rozrečnil sa pred pojednávaním Mišún. Otázka, kdeže to teraz býva, ho však zaskočila. Začal sa hrabať v papieroch, ktoré vytiahol z plecniaka. „Hm, kde to vlastne bývam? Bol som sa nahlásiť včera okolo druhej v Bratislave štyri alebo tri. To bude trapas, ak sa ma to opýtajú sudcovia, však?“ opätovoľoval nám otázku. Na ďalšie pátranie v batožine mu však nezostal čas, musel vstúpiť do pojednávacej miestnosti. Rozpisovať sa o priebehu procesu a reakcii predsedníčky senátu, keď sa Mišúna opýtala na adresu nového trvalého bydliska, netreba.

(Šimíčková, J. (2014). Dobrodinec. *Plus 7 dní*, 26(24), p. 110)

Keď sa redaktor *Plus 7 dní* vybral na erotický festival do Viedne, nemohol sa odtiaľ vrátiť bez subjektívneho rozprávania bohatého na opis:

Poznáte ten smutne úsmevný príbeh, ako príde chlapček zo školy domov a so slzami v očiach hovorí ockovi: „Videl som veľmi tučnú tetu...“ Otec nadvihne obočie s otázkou: „A?“ Dieťa vybuchne zúfalým plačom a vrhne sa mu do náručia: „Mala legínsy!!!“

Nie, nie je povinnosťou byť krásny. Ani na erotickom festivale. Ale človek by očakával aspoň istú mieru vkusu a súdnosti. A práve nedostatok akejkoľvek elegancie, krásy či aspoň zmyselnej pikantnosti na viedenskom festivale erotiky doslova fackoval na každom krku. Z plagátov kričali exkluzívne znejúce mená striptérok a pornohviezd – Viktoria Diamond, Miss Iron, Angel Snow, Judy Nero... Realita na niekoľkých pódiových nás však surovo vrátila na zem. Nahé dámy, ukazujúce naozaj všetko, zväčša trpeli nadváhou a celulitídou. Ich kŕčové žily sú neprehliadnuteľné a ani práca maskérov v kombinácii so svetelnými efektmi nedokáže zakryť ich opotrebovanosť.

(Galan, P. (2014). Bieda sexbiznisu. *Plus 7 dní*, 26(14), p. 85)

Titulok takéhoto textu nemá za úlohu podať vyčerpávajúcu informáciu alebo vystihnúť názor, ale často skôr metaforicky, obrazne naznačuje tému, čím sa zaraďuje medzi titulky najviac prepojené s textom – čitateľ ich naplno pochopí až v kontexte celého materiálu a jeho pointy. Na tomto druhu titulkov si osobitne zakladá redakcia *Plus 7 dní*, kde napr. text o razii Colnej správy v šamorínskej likérke spájanej so Salmanovcami pomenovali titulkom *Kolková odyseá*, text o archeologickom objave v erdődýovskej kaplnke na cintoríne v Hlohovci mal názov *Kancelárov hrob*, nad text o otvorenom televíznom interview bývalého belgického kráľa Alberta II. napísali jediné slovo *Neposlúcha*, textu o tom, ako sa prezident Andrej Kiska presúva na trase Bratislava – Poprad súkromným lietadlom, zasa prischol prívlastok *Rozlietaný*. Keď písali o problémoch moderátorky Kristíny Kormúthovej, ktorá sa na Facebooku necitlivo vyjadrila na adresu Rómov, vtipne nadviazali na jej meno v titulku *Skormútená*.

### Zjednodušená a reklamná forma

Podobne ako hard longform text, aj „mäkkšie“ longformové žánre môžu upadnúť do zjednodušenia, keď autori venujú materiálu menej pozornosti a obmedzia sa na informačnejšie texty s vyjadrením vlastného názoru, avšak bez ilustračných príbehov a citácií zainteresovaných ľudí. V takých prípadoch soft longform texty dosahujú aj menší rozsah, spravidla sa zmestia na jednu stranu, používajú menej tvorivú štylistiku a pre mnohé, najmä lifestyle, časopisy predstavujú oblúbenú šablónu na spracovanie najrôznejších tém. Výsledok by sme mohli nazvať mierne dehonestujúco jednoducho „článok“ a označiť ho za typickú týždenníkovú formu s nízkymi nárokmi na novinársky kumšt.

Ako iné žánre, ani soft longform text sa nevyhne reklamnému zneužitiu. *Život* touto formou propagoval napr. oficiálnu stránku Slovensko.sk, pričom jeho materiál zaváňal objednávkou z Úradu vlády. *Slovenka* softlongformovým textom ilustrovala inzerciu kuchynského a interiérového štúdia Malcom spojenú so zlavovým kupónom pre čitateľov. Súčasťou reklamného materiálu bol článok o novom dome moderátorky televízie TA3 Zuzany Strakovej Wenzlovej, plný podrobných fotografií jednotlivých miestností. Reklama dýchala aj z textu o rodinnej atmosfére v Prvej stavebnej sporiteľni, ktorý obsahoval tri príbehy troch príbuzenských párov pracujúcich v sporiteľni. Pozitívne ladený text sa začínal odsekom:

V banke s tisíckou obchodných zástupcov nie je problém nájsť ľudí, ktorí pre ňu pracujú viac ako pätnásť rokov. Kolegov, ktorí rodinnú atmosféru spoločne vytvárajú, a dokonca aj „naozajstné“ rodiny. Aby sme zistili, ako sa im spolupracuje, postupne sme navštívili manželov Lednických, mamu s dcérou Alenu a Janku Staráčkové a sestry Editu Kollárovú a Máriu Repáňovú. (Pezinský, M. (2014). Príbuzní ako kolegovia. *Slovenka*, 67(15-16), p. 24)

Podobne možno za formu reklamy označiť dvojstranový článok o pápežovi Františkovi, pod ktorým sa priamo uvádzala ako zdroj kniha Andreu Tornielliho *František, pápež chudobných* vydaná v Ikare, spolu s fotografiou obálky.

Soft longform texty sa teda odlišujú od svojich hard pendantov najmä spo-



čensko-politicky menej závažnou témou a funkciou skôr zaujať než informovať a analyzovať. Tieto východiská prirodzene vplývajú na formálnu realizáciu, keď v porovnaní s hard formou dostáva väčší priestor redakčná angažovanosť ako prejav blízkosti čitateľom a starostlivosti o ich potreby; autorská subjektívnosť, vrátane irónie; vtip, expresívnosť, a najmä príbeh, ako základný nástroj emotívneho pôsobenia. Soft longform text zároveň väčšmi než hard longform text podlieha „skratkovým riešeniam“ v redakciách s nižšími štýlovými nárokmi a ocitá sa v zjednodušených formách. V redakciách s benevolentnejším prístupom k zmiešavaniu novinárskych materiálov a inzercie sa zasa stáva vhodným médiom na prenos reklamných posolstiev.

#### 4. Záver

Predstavili sme novinársky žánr (v dvoch podžánrových formách) s ambíciou zapustiť korene v zozname žurnalistických žánrov a prispieť k vyplňaniu bieleho miesta na mape veľkoformátových novinárskych textových foriem. Hard a soft longform text sme skúmali na podklade všeobecných, spoločensko-politických týždenníkov, avšak najmä hard longform text preniká aj do denníkovej tlače.

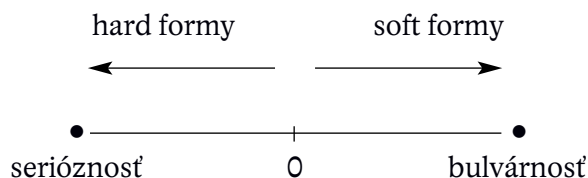
Na základe svojho výskumu môžeme za jeden z najsilnejších súčasných žánrových trendov označiť hybridizáciu. Hranice jednotlivých žánrov sú často veľmi priepustné a novinári využívajú v prospech témy a funkcie svojich prejavov formálne prvky z rozličných žánrových vzorcov. Kľúčovým rozlišovacím žánrotvorným činiteľom ostávajú funkcia a téma – na ich základe dokážeme jednotlivé žánre od seba pomerne spoľahlivo odlíšiť. Naopak, v oblasti formy, kompozície a jazyka dochádza k intenzívnemu prelínaniu. Môžeme to sledovať aj práve v soft longform texte a hard longform texte, ktoré sa dokážu z formálneho hľadiska (využitie osobného autorského svedectva, príbehu, citácií kompetentných a zainteresovaných osôb, vlastnej analýzy, aktuálnych informácií) veľmi obohacovať a navzájom približovať napr. s reportážou (klasický žánr), fenoménom (lifestylový žánr)<sup>8</sup> či aktualitou (maloformátový žánr). Ich žánrová dominantna však ostáva zachovaná vo funkcii a téme: jedny sa venujú menej závažným spoločenským javom s cieľom zaujať, druhé spracúvajú najzávažnejšie javy s cieľom hodnotiť a analyzovať.

Môžeme teda potvrdiť – a prezentovať aj ako jedno zo svojich podstatných zistení – klasickú teóriu o konjunktívnej tendencii vo vývoji žurnalistických žánrov. Kým žánre iných štýlov sa vyvíjajú skôr disjunktívne, teda štiepením, rozvíjaním, v publicistickom štýle sledujeme opačný vývojový smer a postupnú asimiláciu rozličných, pôvodne heterogénnych, žánrov – a to najmä ich spoločných formálnych črt (Rončáková 2011, p. 61). Pesimisticky možno tento jav interpretovať aj ako „klesanie žánrovej pestrosti v novinách“ (Tušer, 2008, p. 56). Ak sú tradične zdrojmi tejto vnútornej jednoty písomnosť, monologickosť, verejnosť a pojmovosť (Mistrík, 1997, p. 460), dnes by sme mohli k nim pridať zrozumiteľnosť, príťažlivosť, názornosť a jednoduchosť (až zjednodušenosť).

<sup>8</sup> Do kategórie lifestylových žánrov sme v našej klasifikácii, na ktorú sa tu odvolávame, zaradili päť žánrov: fenomén, klebety, dobré rady, poradňu a upútavky. K vymedzeniu celej skupiny aj podrobnej charakteristike jednotlivých žánrov pozri Rončáková, 2015.

Táto formálna „jednoliatosť“ žánrov sa prejavuje aj v narábaní redakcií s nimi. Zaregistrovali sme nezávislosť rubriík a žánrov, ktoré sú ich náplňou. Redakcie pod tú istú hlavičku umiestňujú bez nejakého vnútorného poriadku raz soft longform texty, inokedy hard longform texty, ale aj investigatívnu, maloformátové aktuality, či dokonca lifestylové klebety... Akoby ani nemali ambíciu čitateľa v obsahu svojho periodika orientovať. Dôležité je, len aby v záhlaví niečo stálo. Názvy *Zaujalo nás*, *Všimli sme si*, *Spoločnosť*, *Fenomén*, *High society* atď. tak nepôsobia orientačne, ale, naopak, skôr dezorientačne, mätúco – resp. stávajú sa prázdnyimi slovami s výlučne grafickou funkciou.

Ďalším z našich zovšeobecňujúcich zistení, ktoré by sme chceli zdôrazniť, je pomerne výrazná vnútorná odlišnosť žánrov na základe miery ich serióznosti/ bulvárnosti. Jednotlivé texty sa – predovšetkým podľa typu periodika a redakčného úzu – ocitajú v určitom bode medzi týmito dvoma pólmi, takže môžeme hovoriť o akomsi kontinuu serióznosti a bulvárnosti.



Smerom k pólu serióznosti rastie „hard“ charakter textov, smerom k pólu bulvárnosti rastie ich „soft“ charakter. Hoci tento jav možno sledovať vnútri každého žánru, práve pri skúmaných longform textoch je azda najvýraznejší a prinútil nás až k rozlíšeniu dvoch samostatných žánrových foriem. Hard longform text prináša sebavedomú analýzu zásadných spoločensko-politických udalostí a javov, kladie vysoké nároky na serióznosť, kompetentnosť, odbornosť – soft longform text má oveľa širší tematický diapazón, pričom zasahuje aj do „light tém“ na hranici s lifestylovými textami, je podstatne emotívnejší, expresívnejší, vlastná mu je snaha o vtip a výraznejšia prítomnosť autorského subjektu.

Tento vnútrožánrový paradox<sup>9</sup>

sa prejavuje aj v hard longform texte a soft longform texte zvlášť. Napr. v soft longform textoch môžeme hovoriť o „serióznej“ a „lifestylovej“ polohe. Prvý typ textu sa orientuje na problém a ide do hĺbky, druhý sa zameriava skôr na zaujímavosti a ostáva na povrchu. Pre vážnejšie ladené soft longform texty je charakteristický hĺbkový ponor, snaha porozumieť veci a čo najpresnejšie svoje poznanie sprostredkovať čitateľom. Keď sa napr. redaktorka *Týždňa* Eva Čobejová stretla s Matejom Va-

<sup>9</sup> Termín žánrové paradoxy zaviedla M. Wojtková (2004, p. 19-20) na základe svojej teórie heterogenického žánrového vzorca, ktorý sa skladá z kánonického, alternatívneho a adaptačného poľa. Tri takto pomenované polia autorka zobrazuje formou sústredných kružníc (kánonické pole uprostred, adaptačné na okraj) a vysvetľuje, že každý žánr sa pohybuje v určitej sebe vlastnej škále paradoxov. V krajných sférach vzorca potom zanikajú prvotné paradoxy a vznikajú nové. Tento stav označuje (paradoxne!) za „nešablónovú šablónovosť“. (Porov. aj Rončáková, 2011, p. 42.)

lúchom, ktorý pol roka sedel v iránskom väzení pre obvinenie zo špionáže pre CIA, pristupovala k netypickému mladíkovi obozretne, bez servilnosti a senzáciechtivosti a na záver čitateľom úprimne tlmočila svoje hodnotenie: „Matej nám vpisuje do knihy venovanie, lúčime sa a vieme, že napriek prečítaniu jeho knihy, napriek hodinovému rozhovoru nevieme o tomto človeku viac ako predtým. Celé to akosi nedáva zmysel.“ (Čobejová, E. (2014). Matej, ktorého zverboval Steve. *Týždeň*, 12(23), p. 21). Bulvárnejšie ladené texty rady čerpajú z prostredia šoubiznisu, neraz sa ocitajú na hranici s klebetami a práve pre ne je typická spomínaná novinársky zjednodušená forma „článku“.

Tretí dôležitý aktuálny trend v prostredí novinárskych žánrov predstavuje tendencia k subjektívnosti. Do klasických i nových žánrových foriem čoraz nástojčivejšie preniká 1. slovesná osoba singuláru (ktorá bola kedysi pre novinárov takmer tabu, jej využitie muselo byť veľmi funkčné a výnimočné, vyhradené niektorým, najmä beletrizovaným žánrom). Môžeme za tým hľadať vplyv nových médií, posilnenej novinársko-čitateľskej interaktivity a partnerského vzťahu. Dalo by sa hovoriť o akomsi „blogovom fenoméne“. Tento autorský prístup by si zaslúžil ešte podrobnejšie skúmanie.

Spomenuté vnútrožánrové rozdiely aj jednotlivé aktuálne žánrové tendencie závisia predovšetkým od samotnej redakcie. Práve jej vízia, chápanie vlastnej úlohy a konkrétne interné zvyklosti sú, zdá sa, kľúčovým faktorom určujúcim pohyb medzi pólmi serióznosti a bulvárnosti, charakter jazyka a štýlu a pod. Čím je periodikum bulvárnejšie, tým viac sa v ňom žánrové formy zlievajú. Pre *Slovenku* boli typické kratšie texty, často si vystačila s polstranou alebo jednou stranou, takže napr. soft long-form texty sa dostávali na hranicu s maloformátovými aktualitami. Vnútroredakčné nastavenie sa očividne premieta aj do jazyka a štýlu publikovaných textov – sledovali sme nenápaditý jazyk so sklonmi ku klišé, potvrdzujúci sklamané konštatovanie A. Tušera, že čitateľ akoby dnes už v novinách nepotreboval „kudrlinky“, čiže slovnú ekvilibristiku (2008, p. 56-57), ale stretávali sme sa aj s tvorivým, originálnym, obrazným, esteticky oblažujúcim prístupom. Práve detailné skúmanie využívania jednotlivých žánrových modelov v konkrétnych redakciách/ periodikách sa ukazuje ako výzva na nadviazanie na naše závery. Taký výskum by sa realizoval kvantitatívnymi metódami a mohol by viesť k zaujímavým zisteniam o medziredakčných odlišnostiach, špecifikách a úzoch.

**doc. Terézia Rončáková, PhD.**, (nar. 1980 v Žiline) po skončení štúdia žurnalistiky na FF UK v Bratislave (2002) pôsobila ako novinárka v tlačovej agentúre SITA, v *Katolíckych novinách* a vo *Vatikánskom rozhlase* v Ríme. Súčasne obhájila dizertačnú prácu na Katolíckej univerzite v Ružomberku (2006). Habilitovala sa na Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave (2012). Vedecký záujem sústredí na publicistický a náboženský štýl a na žurnalistickú žánrológiu. Pôsobí na Katedre žurnalistiky Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku. Je o. i. autorkou monografií *Keď chce cirkev hovoriť mediálnym jazykom*, *Ako cirkev hovorí mediálnym jazykom* a *Môže cirkev hovoriť mediálnym jazykom?* a učebnice *Žurnalistické žánre*. E:mail: terezia.roncakova@ku.sk

## Literatúra

- Ball, B. (2016). *Digital Journalism*, 4(4), 432-444.
- Barrie, G. (2000). *Media research methods*. Sage: London, Thousand Oaks, New Delhi.
- Boyton, R. S. (2005). *The new new Journalism: Conversations with America's best nonfiction writers on their craft*. Vintage Books: New York.
- Dowling, D., & Vogan, T. (2015). *Digital journalism*, 3(2), 209-224.
- Follrichová, M. (2012). *Novinárska publicistika emocionálneho typu*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Follrichová, M., Hacek, J., & Kubínyi, P. (2015). *Novinárske žánre pre zrakovo znevýhodnených študentov – teória a prax*. Bratislava: Stimul.
- Hiippala, T. (2016, apríl). . *Digital Journalism*. Dostupné z <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21670811.2016.1169197?journalCode=rdij20>
- Hornig Priest, S. (2010). *Doing Media Research. An Introduction*. 2. ed. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: SAGE.
- Jacobson, S., Marino, J., & Gutsche, R. E. (2014)., 17(4), 527-546.
- Jenča, I. (2014). *Úvod do teórie žánrov*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta masmediálnej komunikácie.
- Lassilla-Merisalo, M. (2014). Story First—Publishing Narrative Long-Form Journalism in Digital Environments. *Journal of Magazine & New Media Research*, 15(2). Dostupné z <http://aejmcmagazine.arizona.edu/Journal/Summer2014/LassilaMerisalo.pdf>
- López Pan, F., & Sánchez, J. F. (1998). Tipologías de géneros periodísticos en España. Hacia un nuevo paradigma. *Comunicación y Sociedad*, XI(1), 15-36.
- Miko, F. (1969). *Estetika výrazu*. Bratislava: SPN.
- Miko, F. (1970). *Text a štýl*. Bratislava: Smena.
- Miko, F. (1973). *Od epiky k lyrike*. Bratislava: Tatran.
- Mistrík, J. (1975). *Žánre vecnej literatúry*. Bratislava: SPN.
- Mistrík, J. (1997). *Štylistika* (3. vyd.). Bratislava: SPN.
- Ramon-Vegas, X., & Tulloch, J. (2016). Long-form sports journalism in the digital era. A comparative analysis of L'équipe explore and Sports illustrated longform. 25(3), 404-412.
- Rocha, A. J. (2013). "Long-Form", "Slow", "Gonzo" oder "New Journalism": Die Wiedergeburt des Geschichtenerzählens in Krisenzeiten. Záverečná práca k predmetu „Žurnalistika po kríze“, Institut für Publizistik und Kommunikationswissenschaft, Uni Wien. Dostupné z [https://www.academia.edu/17857607/Long-form\\_Slow\\_Gonzo\\_or\\_New\\_Journalism\\_The\\_Rebirth\\_of\\_Storytelling\\_in\\_Critical\\_Times](https://www.academia.edu/17857607/Long-form_Slow_Gonzo_or_New_Journalism_The_Rebirth_of_Storytelling_in_Critical_Times)
- Rodríguez, J. M. R., & Aiguabella, J. M. A. (2012). New perspectives on Spanish-language narrative journalism: from the big bang of the present Boom to the emerging editorial models. *Textual & Visual Media*, 5(5), 115-138.
- Rončáková, T. (2011). *Žurnalistické žánre. Učebnica pre poslucháčov vysokoškolského štúdia*. Ružomberok: Verbum.
- Rončáková, T. (2015). Lifestylové žánre v súčasných slovenských spoločenských týždenníkoch. In D. Petranová, H. Pravdová, & M. Solík (Eds.), *Megatrendy a médiá 2015: Mediálna farma II*. (pp. 254-268). Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda.
- Rončáková, T. (2016). Aktuálne tendencie vývoja žurnalistických žánrov. Niekoľko podnetov v kontexte slovenských spoločenských týždenníkov. In M. Bočák, L. Regrutová & J. Rus-

- nák (Eds.), *Médiá a text 5* (pp. 325-336). Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- Skwarczyńska, S. (1965). *Wstęp do nauki o literaturze* (3. zv.). Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Serafinová, D. (1997). Žurnalistické žánre vo Francúzsku III. *Otázky žurnalistiky*, 40(2), 149-156.
- Slančová, D. (1996). *Praktická štylistika* (2. vyd.). Prešov: Slovacontact.
- Tušer, A. (1999). *Ako sa robia noviny*. Bratislava: SOFA.
- Tušer, A. (2008). Nové trendy v žánrológii? *Otázky žurnalistiky*, 51(1-2), 56-58.
- Tušer, A., & Folrichová, M. (2001). *Teória a prax novinárskych žánrov I*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Veľas, Š. (2000). *Teória a prax novinárskych žánrov II*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Wojtak, M. (2004). *Gatunki prasowe*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Wolf, C., & Godulla, A. (2016, jún). . . Dostupné z <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/16522354.2016.1184922>

### **Pramene:**

- Plus 7 dní*, 26(10–35), (2014).
- Slovenka*, 67(10–35), (2014).
- Týždeň*, 12(10–35), (2014).
- Živo*, 65(10–35), (2014).